

Иван Вазов

Негостолюбиво село

Русинът, господин – нека го наречем Матвеев, отдавна заселен и на служба в София, страстен велосипедист, яхаше на двуколната си машина по правото и гладко шосе отгатък Враждебна, което се протакаше като опната струна из Софийско поле.

Жълтеникав облак прах се вдигаше от колелата, забуляше пътника и каскета му и се движеше заедно с него из равнината като една вихрушка, гонена от вятъра.

Матвеев беше пропътувал петнайсетина километра с голяма бързина сред несносната тежчина и жега. Залутал се тъдява по обяд, той беше потен, запъхтян, пламнал. Глад и мъчителна жажда се притуряха при умората му и увеличаваха нетърпението му да стигне първото село, което стоеше на пътя му, за да обядва.

Слънцето печеше нетърпимо от безоблачното лятно небе: омарата трептеше над пожълтелите стърнища, полинели лъки и засъхнали угари, които даваха тъжност на гледката. Никакъв звук от щурец по земята или птичка във въздуха не оживяваше глухотата на безлесното поле. Гушери се щурваха край пътя, уплашени в дрямката си от велосипеда.

В кръгозора през омарната мъглица планините очертаваха пречупените си линии в небето, също безцветни, мъртви под нажежените лучи на слънцето; те сякаш бягаха още по-нататък. Бягаше и съзираното по дърволяка си село, в което се впираха жадните погледи на Матвеева. Както обикновено бива в минути на нетърпение и по равно поле, пътят се виждаше по-дълъг и целта се отдалечаваше като измамлив мираж.

Матвеев се каеше, задето се увлече в това пътуване през най-силната жега. Засъхналото му гърло гореше от жажда, струваше му се, че мозъкът му е запален в главата, гладът чрез остри бодове в желядъка издаваше своя алчен гняв.

С истинска радост Матвеев спря пред първата отворена кръчма на мегдана в селото. Той допря велосипеда си до олупения зид и се обърна към шопа, що стоеше на прага, за да му поиска вода.

В тая минута се зададе един конник с каскет и гетри, който яхаше бързо по посока на София.

Матвеев позна в него един приятел, чиновник при едно чуждестранно учреждение в София, и го поздрави по немски.

– Африканска жега – каза конникът, като спря за минута, бришейки си потта по челото.

После се озърна по пустия мегдан, окръжен с плетища и дрипави къщурки, и прибави:

– Африканско село!

Па като запали цигара, продължи игриво:

– Да, африканска страна... Аз давам срок хиляда години на тоя симпатичен народец да се цивилизова... Вярно ли казвам? Обичам да се срещам с тукашните селяни, знаете ли защо? Защото по една асоциация на идеи винаги си спомням вълците и веприте, които биехме в горите на вътрешна Бразилия... А там прекрасен лов, любезни мой... Тука бедно, само пьдпъдъци... Но я виж там тоя с мустаците, на вратата! Един бар-нум би платил скъпо и прескъпо за него. Ах, тоя народец... Казвам ви: хиляда години срок давам. Вие, драги мой, направихте височайшата глупост, която познава историята. Сбогом!

И конникът поздрави весело и отмина.

Матвеев се обърна към кръчмаря:

– Хей, давай мене хладната водата!

Русинът, макар и живял в България доста, не знаеше още поне-сносно български. Руският му език бидейки разбиран от всички в столи-цата, той не беше усетил нужда, нито ходеше пък да научи местния. На тая леснотия в общението с българите се дължи явлението, че русите от всички славянски народи най-мъчно и най-слабо усвояват българския език.

Кръчмарят, един здрав, гоен, червенобузест шоп с хитри очи, с големи, дълги до ушите *ястъклии* мустаци, каквито често учудват по села-та, не се помръдна, като че не чу. Види се, че чуждото лице с голяма ру-са брада на пътника и грубичкият завален език, на който му искаше во-да, му направиха лошо впечатление. А може би и наглият поглед на кон-ника го разсърди.

Матвеев седна отвън на трикракото столче под сянката на стряхата, бришейки потта си и очаквайки вода.

Той се зачуди, когато видя кръчмаря, облегнат небрежно до врата-та, че стои спокойно, чешейки влакнестите си гърди.

– Дай водата бе! – извика той нетърпеливо. Тоя рязък тон съвсем го погуби в понятието на шопа. Той се изкашля и продума кратко:

– Нямаме вода.

– Няма вода? – попита учудено русинът.

– Няма, господине.

– А в село няма?

– И в село няма.

– Как?

Матвеев се разсърди.

– Ти вреш! – каза той.

– А?

– Фонтан няма?

Шопът никак не разбра.

– Кой ти разбира от езика! – избъбра той пренебрежително и си влезе в кръчмата.

Матвеев кипна, но реши да действа с благост на упорития неприетлив селянин.

– Молим, платим... – подвзе той, като се изправи на вратата.

– Молиш се, ама късно... няма вода... – прекъсна го шопът и захвана да треби по поличките, дето се редяха чаши и съдове.

Приближиха се и други селяни, привлечени от велосипеда, още новост по онова време. В тая жега те носеха кожуси! Кръчмарят излезе и се посшушука с тях. Очевидно той им обясняваше с какъв човек имат работа. Те климнаха одобрително, напълно съгласни с онова, което той им казваше.

Русинът, възмутен, попита селяните отде пият вода, като посочи един кладенец наблизо.

– Из тоя кладенец само добичетата поим, водата не чини за хора, господине, не добра вода – отговориха те.

– Но човеци где поят се?

– Ние ли? Ние си наливаме вода е-е-ей от тамока, от изворо при могилата ете... – и селяните посочиха един гол уединен рът, който стоеше надалече най-малко на пет километра. После прибавиха ухилено:

– Ваша милост с тия дяволски колца завчас ще хвъркнеш там – и те посочиха велосипеда.

Русинът ги погледна с ужас: жаждата го мъчеше, а тия селяни го пращаха още пет километра в пека! И как тъй може да съществува това село без вода край него? Той извади пари да им даде за водата, която биха му донесли от някоя къща. Но му отговориха, че нямало на тоя час вода никъде! Как! Хрумна му тогава да иде да се напие от блудкавата вада на кладенеца, но почувствува отвращение и поиска вино, поне с него да залъже на миг жаждата си.

– Свърши никсе виното господине – отговори кръчмарят – няма.

Той поиска поне да яде.

– Има яйцо?

– Няма.

– Има сирене?

– Няма.

– А пилето?

– Нямаме пилета.

– А там има – каза той, като посочи няколко кокошки, що кълвяха по мегдана. Кръчмарят отговори:

– Они са болни, не са за ядене.

Матвеев изпули очи.

– Дайте хляба само!

– Да ще господ хляб...

– Что?

– Свършил ни се, да прощаваш.

И другите селяни казаха, че у тях децата изяли всичкия хляб.

Ужасно.

Матвеев сред това село приличаше на пътник, заблуден в неизвестна пустиня, умиращ безпомощен от жажда и глад. И горко обидно чувство се появи в душата му.

„И ние ляхме кръв за тоя народ! – си помисли той злобно. – Може би имаше право фон Шпигел... – и повтори на ума си последната фраза по немски: Sie haben die grösste Dumheit in der Geschichte gemacht. Да, да, величайша глупост! Има право фон Шпигел...“

Трябваше да вземе какво-годе решение: или да продължи пътя си до обетованата могила, или да се върне веднага назад и да пие от поточето, което бе съгледал някъде далеко из полето.

Когато размишляваше кое решение да вземе, селяните се шушукаха, поглеждайки ухилено чужденеца. Стори му се, че имаше злорадство в тия погледи.

При вида на това безсърдечно отношение – защото не можеше да няма в селото вода, хляб и всичко – той пламна от ярост и избълва въз тях една руска псувня, останала фамилиарна у нашите селяни още от руската война.

Той намери само тоя способ да облекчи гърдите си, за да не бъде задушен от талаза, на неудържимия гняв, що кипеше в него, па било, че за това злите селяни би му заплатили с бой.

Чудно нещо! Вместо сръдня и докачване да покажат, селяните си продумаха нещо весело, па се приближиха.

Кръчмарят, който беше и кмет, пръв взе думата:

– Ваша милост от кой народ си, да прощаваш?

Матвеев отговори злъчно:

– Русский!

Кръчмарят го улови за ръката с желание да се здрависват.

– А бе холан, човече, оти не ни каза по-рано, ами ни мъчи така и ни

увре в грях?

И селяните един въз друг се заредиха да му хващат ръката. Кръчмарят смеещом му обади, че го взел за „шваба“ – в Софийско шопите така наричат неславянските поданици на Франц Йосифа – по вида му и като видял, че приказвал немски с конника.

– Па и приказката ти беше една такава без вкус, не за в хората.

Дойдоха и други селяни и взеха да се ръкуват. Кръчмарят ги оттична и каза:

– Оставете го!... Ела, господине, всичко дал господ у нас: и студена вода, и вино, и хляб, и пиленце за християни като ваша милост. Ху, да се не види макар как не ни изпсува по-рано, да се сетим, че си наш челяк – нали сме си пусти говеда.

И знаменитият гост биде триумфално въведен в хладната механа.

* * *

По това време именно Стамболов, още всемогъщ властник, говореше на дописника на *Келнише Цайтунг*:

– Аз ослабих руското обаяние в България за пет-десет години.

Ако искрено е говорил Стамболов, това показва, че тоя даровит държавен мъж е бил лош психолог.

София, юни 1901

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4181>]